

РЕШЕНИЕ НА СЪДА

16 ноември 1977 година*

NV GB-INNO-BM
срещу Vereniging van de Kleinhandelaars in Tabak (ATAB)
(преюдициално запитване, отправено от Hof van Cassatie, Белгия)

„Тютюневи изделия”

По делото № 13 – 77

с предмет преюдициално запитване, отправено до Съда съгласно член 177 от Договора за ЕИО от Hof van Cassatie (Касационен съд) на Белгия, и с което се цели получаване на отговор по спора, висящ пред този съд, между

NV GB-INNO-BM

и

Vereniging van de Kleinhandelaars in Tabak (ATAB) (Сдружение на търговците на тютюн на дребно)

относно тълкуването на член 3, буква е), член 5, алинея 2, членове 30, 31, 32, 86 и 90 от Договора за ЕИО и на Директива 72/464/ЕИО на Съвета (ОВ L 303/1, стр. 3), относно данъците, без данъка върху оборота, с които е обложено потреблението на обработени тютюни,

СЪДЪТ,

в състав: г-н Н. Kutscher, председател, г-н М. Sørensen и г-н G. Bosco, председатели на състав, г-н А. М. Donner, г-н J. Mertens de Wilmars, г-н Р. Pescatore, г-н А. J. Mackenzie Stuart, г-н А. O'Keefe, г-н А. Touffait, съдии,

генерален адвокат: г-н G. Reischl
секретар: г-н А. Van Houtte

постанови настоящото

Решение

1. С Решение от 7 януари 1977 г., постъпило в Съда на 26 януари 1977 г., Hof van Cassatie на Белгия е поставил, съгласно член 177 от Договора за ЕИО, четири въпроса относно тълкуването на член 3, буква е), член 5 алинея 2, членове 30, 31, 32, 86 и 90 от Договора, както и на Директива 72/464/ЕИО на Съвета (ОВ L 303/1, стр. 3) относно данъците, без данъка върху оборота, с които е обложено потреблението на обработени тютюни;

* Език на производството: нидерландски.

2. Спорът, в рамките на който са били повдигнати тези въпроси, противопоставя едно белгийско акционерно дружество, „GB-INNO-BM”, което има в Белгия няколко големи супермаркета и асоциация с нестопанска цел „Асоциация на търговците на тютюн на дребно” (по-долу „АТАВ”);

3. От делото става ясно, че с определение от 24 април 1972 г., по иска предявен от АТАВ, председателят на *Rechtbank van Koophandel* (търговския съд) в Брюксел е осъдил дружеството, чийто правоприемник е GB-INNO-BM да преустанови да продава или да предлага за продажба цигари на цена, по-ниска от тази, посочена на бандерола, с мотива, че тази практика представлявала проява на нелоялна конкуренция и нарушение на член 58 от белгийския закон от 3 юли 1969 г. (Кодекс на данъка върху добавената стойност), който има следното съдържание:

„Що се отнася до обработените тютюни, внесени или произведени в тази страна, данъкът се събира във всички случаи, когато, по силата на законови или подзаконови разпоредби, свързани с данъчния режим на тютюна, акцизът трябва да бъде платен. Данъкът се изчислява въз основа на цената, отбелязана върху бандерола, която трябва да бъде задължителната продажна цена за потребителя, или, ако не е предвидена никаква цена, въз основа на облагаемата основа, приета за събирането на акциза”;

4. Тъй като апелативната жалба срещу това определение, подадена от GB-INNO-BM, е била отхвърлена от Апелативния съд на Брюксел, с Решение от 24 ноември 1974 г., това дружество е подало касационна жалба.

Националното законодателство

5. Тъй като в Белгия обработените тютюни са подложени на акцизен режим, характеризиращ се с прилагането на акциз „*ad valorem*”, изчислен върху продажната цена на дребно, „с включен ДДС”;

6. Общата сума на тези два данъка се заплаща от производителя или от вносителя при закупуването на бандеролите, които ще бъдат поставени върху различните произведени или внесени тютюневи изделия, и върху които е обозначена продажната цена на дребно;

7. Тъй като е забранено да се продават тютюневи изделия на потребителите на цена по-висока от продажната цена на дребно, обозначена върху бандерола;

8. По отношение на акцизите, същата забрана е изрично предвидена в параграф 12 от Правилника, приложен към Министерското постановление от 22 януари 1948 г. за уреждане на събирането на акцизите върху обработения тютюн;

9. По отношение на ДДС, забраната се дължи на факта, че член 58, параграф 1 от посочения закон от 3 юли 1969 г. препраща към принципите в областта на изискуемостта и на събирането на акцизите;

10. Като се има предвид, че е забранено също да се продават на потребителите тютюневи изделия на цена по-ниска от тази, обозначена върху бандерола;

11. Ако, през разглеждания период, тази забрана не е била в сила по отношение на акцизите, тя все пак е била в сила по отношение на ДДС, съгласно член 58, параграф 1 от Закона от 3 юли 1969 г., посочен по-горе;

12. Като взе предвид, че поставените от Hof van Cassatie въпроси трябва да позволят на тази юрисдикция да прецени съвместимостта с правото на Общността на разпоредбите на член 58, параграф 1 от белгийския закон от 3 юли 1969 г., доколкото те налагат, за продажбите на потребителите, продажна цена, определена от производителите или от вносителите;

Общи съображения

13. Тъй като във всички държави-членки облагането на обработения тютюн представлява важен източник на фискални приходи, така че компетентните органи трябва да разполагат с ефективни средства за гарантиране на приходите.

14. На настоящия етап на развитие на правото на Общността, всяка държава-членка има възможност да избира своя собствен метод за данъчен контрол върху обработените тютюни, пуснати в продажба на нейната територия.

15. Поради необходимостта да бъдат изпълнени изискванията на строгия и често сложен контрол – освен това различен в различните държави-членки – вносът и износът на обработени тютюни са подчинени към настоящия момент на неизбежни пречки и междудържавната търговия с тези продукти има нужда, при дадените условия, от значителни средства и от специализирани познания.

16. Поради големия относителен фискален дял в продажните цени за потребителите, печалбата на търговеца на едро и от търговеца на дребно е относително малка.

17. При една система, при която, както в Белгия, облагаемата с акциз и с ДДС основа е продажната цена на дребно, забрана да се продават тютюневи изделия на потребителя на цена по-висока от продажната цена на дребно, обозначена върху бандерола, представлява основна гаранция от фискален характер, предназначена за избягване, от страна на производителите и на вносителите, на снижаване на цената на техните продукти в момента на плащането на фискалното задължение.

18. От друга страна, една забрана да се продава на потребителите на цена по-ниска от тази, обозначена на бандерола, не е наложена непременно поради фискални съображения, а според някои встъпили по делото правителства, преследва по-скоро социално-икономически цели, като премахва възможността за отстъпки от какъвто и да е вид при продажбата на потребителите, тя цели да задържи една определена структура на продажбата на дребно като избегне концентрирането на тази структура в ущърб на дребните търговци на дребно.

19. Било е изтъкнато още, че поддържането на фиксирана цена на дребно е от основно значение, за да се гарантира, че държавата-членка със сигурност ще получи ефективно приходите от данъци върху обработените тютюни.

20. Тъй като приходите в една система като разглежданата са гарантирани при получаването на бандеролите, този аргумент не би могъл да бъде приет.

21. Накрая, добре е да се отбележи, че при една система като тази, която се прилага в Белгия, няма никаква пречка, по принцип, един търговец на дребно, чрез получаването на обработени тютюни, снабдени с подходящи бандероли, да може да определи своя собствена продажна цена за потребителите.

22. На практика обаче тази операция е възможна само със съдействието на производителя или на вносителя, от една страна, и на националните фискални органи, от друга страна, и че в някои случаи това сътрудничество може да бъде трудно за постигане.

23. С оглед на всички тези съображения следва да се отговори на въпросите, поставени от националната юрисдикция.

По първия въпрос

24. Като взе предвид, че в първата част на първия въпрос Hof van Cassatie пита дали членове 1, буква е), член 5, алинея 2 и член 86 от Договора трябва да бъдат тълкувани в смисъл, че е забранено на държавите-членки да въвеждат или да оставят в тяхното законодателство разпоредба, която, както за вносните изделия, така и за изделията, произведени в страната, налага, за продажбата на потребителите, продажна цена, фиксирана от производителите или от вносителите, когато тази разпоредба

- е от естество да улесни едно или няколко предприятия при злоупотребата с доминиращо положение на общия пазар, по смисъла на член 86 от Договора;

- улеснява злоупотребата с доминиращо положение от едно или от няколко предприятия, доминиращо положение, което се изразява в това, че производителите и вносителите на обработени тютюни могат да задължат търговците на дребно на една държава-членка да прилагат определените от тях продажни цени за потребителите.

25. Във втората част на въпроса се пита, на първо място, дали е забранено да се въвежда или да се поддържа една такава мярка, дори когато тя се отнася до всички, в смисъл че тя се отнася до всеки производител или вносител, т. е. дори до тези, които нямат доминиращо положение или които не злоупотребяват с него, и още повече когато нейната цел, нейният предмет или нейният ефект по никакъв начин не се изразяват в злоупотреба с доминиращо положение.

26. На второ място се пита дали разпоредбите на Договора, упоменати в първата част на въпроса не трябва в подобен случай да бъдат тълкувани, в смисъл че въвеждането или поддържането на такава разпоредба изобщо не е забранено, но че тя не може да има никакво влияние върху приложното поле на член 86, в смисъл че злоупотреба с доминиращо положение остава забранена, дори когато тя, както в случая, е била улеснена от настоящата разпоредба.

27. Следва да се разгледат заедно различните части на настоящия въпрос.

28. Като взе предвид, че системата на единния пазар, който Договорът се стреми да създаде, изключва, от една страна, всякаква национална правна уредба, която

възпрепятства, пряко или непряко, към настоящия момент или в един бъдещ момент, търговията в рамките на Общността.

29. От друга страна, целта, прогласена в член 3, буква е) и уточнена в няколко разпоредби на Договора относно правилата на конкуренцията, включително член 86, който обявява за несъвместима с общия пазар, доколкото търговията между държавите-членки би могла да бъде засегната от нея, злоупотребата на едно или повече предприятия с доминиращо положение.

30. Тъй като член 5, алинея 2 от Договора предвижда, че държавите-членки трябва да се въздържат от всякакви мерки, които могат да поставят в опасност осъществяването на целите на Договора.

31. При това положение, ако е вярно, че член 86 се отнася до предприятията, не по-малко вярно е също, че Договорът налага на държавите-членки да не предприемат или да поддържат в сила мерки, способни да премахнат полезния ефект от тази разпоредба.

32. Така например член 90 предвижда, че държавите-членки не трябва да приемат, нито да поддържат мярка, противоречаща именно на правилата, предвидени в членове 85 - 94 включително, по отношение на публичните предприятия и на предприятията на които те предоставят специални или изключителни права.

33. По подобен начин, държавите-членки не могат да приемат мерки, които позволяват на частните предприятия да избегнат ограниченията, наложени от членове 85 - 95 от Договора.

34. При всяко положение, член 86 забранява злоупотреба, от едно или повече предприятия, на доминиращо положение, дори тази злоупотреба да е улеснена от национална законодателна разпоредба.

35. Във всеки случай, една национална мярка, ефектът от която е улесняване на злоупотребата с доминиращо положение, общо взето ще бъде несъвместима с членове 30 и 34, които забраняват количествените ограничения при вноса и при износа, както и всяка мярка с равностоен ефект.

36. Като взе предвид, че съвместимостта с Договора на система за фиксиране на цените за продажба на дребно трябва да бъде оценявана от националната юрисдикция, като се вземе предвид съвкупността от условията за прилагане на разпоредбите на правото на Общността, които бяха упоменати.

37. В тази връзка Hof van Cassatie е взел предвид, първо, възможността, че би могло да представлява едно доминиращо положение факта, че производителите или вносителите на тютюневи изделия могат да задължат търговците на дребно на една държава-членка да спазват цените за продажба на потребителите, фиксирани от тях, и второ, че мярката разглежда като възможно неспазване на член 86 във връзка с член 5, алинея 2, е разпоредба, която налага спазването на тези цени при продажбата на потребителите.

38. С оглед да оцени съвместимостта, с тези разпоредби на правото на Общността, на въвеждането или на поддържането в сила на една такава мярка, националният съдия следва да определи между другото дали, с оглед на пречките пред междудържавната

търговия с обработени тютюни, които могат да произтичат от естеството на съответния фискален режим, тази мярка като такава е в състояние да засегне търговията между държавите-членки, като това условие трябва да бъде изпълнено, за да бъдат приложими забраните на член 86.

По втория въпрос

39. Като взе предвид, че с втория въпрос Hof van Cassatie пита дали става въпрос за предприятия, на които държавата предоставя специални или изключителни права по смисъла на член 90 от Договора, когато държавата дава непряко, посредством законова разпоредба, на производителите и на вносителите на някои продукти, за разлика от производителите и вносителите на други продукти, възможността сами да определят продажната цена за потребителите и дали, в случай на положителен отговор, поддържането на такива специални или изключителни права противоречи на разпоредбите на член 7 и членове 85 – 94, включително, от Договора.

40. Тъй като следва да се припомни, че разглежданият фискален режим оставя на производителя или на вносителя свободата да определя една продажна цена на дребно на неговите продукти, по-ниска от продажната цена на конкурентните продукти от същия вид, със същото качество и със същите характеристики.

41. Тази възможност е открита за всички, включително търговците на дребно, които станат производители или вносители на обработени тютюни и, следователно, за една неопределена категория предприятия, чието квалифициране като ползващи се със „специални” права и най-вече с „изключителни” права може да изглежда съмнително.

42. Все пак, като се имат предвид мотивите на отговора, даден на първия въпрос, в смисъл че член 90 във всички случаи представлява само особено приложение на някои общи принципи, които се налагат на държавите-членки, отговор на втория въпрос не изглежда необходим.

По третия въпрос

43. Като взе предвид, че този въпрос, който е подразделен на три части, цели да се разбере на първо място дали членове 30, 31 и 32 от Договора за ЕИО трябва да бъдат тълкувани в смисъл, че мярка с ефект, равностоен на количествено ограничение, включва правна уредба на държава-членка, която, за продажбата на обработени тютюни на потребителя, налага фиксирана цена, обозначена върху бандеролите и която, в зависимост от случая, се фиксира както от производителите на тези продукти, които са установени в тази държава, така и от вносителите на същите тези продукти, специално тези, произхождащи от други държави-членки.

44. След това се пита дали подобна правна уредба не представлява такава мярка само тогава, когато наистина е сигурно, че тя може да попречи пряко или непряко, в момента или в един по-късен момент, на търговския обмен в Общността, което в случая трябва да бъде проверено от националния съдия.

45. На последно място, въпросът цели да се разбере дали положението е различно в хипотезата, в която държавата-членка позволява на производителите и на вносителите, след деклариране на повишаване на цените и след спазване на определен срок на

изчакване, да определят свободно цените, включително продажните цени на дребно, но тя публикува тези цени и налага тяхното спазване посредством упоменатата по-горе мярка.

46. Като взе предвид, че член 30 от Договора забранява, в търговията между държавите-членки, всяка мярка с ефект, равностоен на количествено ограничение.

47. За целите на тази забрана е достатъчно съответните мерки да бъдат в състояние да попречат, пряко или непряко, в момента или в един по-късен момент, на вноса между държавите-членки.

48. Като взе предвид, че е добре да се припомни, както е посочено в Директива 70/50 на Комисията от 22 декември 1969 г. (ОВ L 13, стр. 29), че „мерките, освен прилаганите без разлика по отношение на националните продукти и на вносните продукти, които са пречка за вноса, който би могъл да бъде осъществен ако те не съществуваха, включително тези, които правят вноса по-труден или по-скъп от пласирането на националната продукция” представляват мерки с ефект, равностоен на количествено ограничение при вноса.

49. Все пак мерките с равностоен ефект, посочени в Директивата, не включват мерките, които са пречка за междудържавния обмен поради този ефект, но които вече са посочени в Договора под тяхното собствено наименование, а именно като фискални мерки, или са сами по себе си позволени като израз или като средство за израз на правомощия, запазени от държавите-членки.

50. Пречките, които са резултат от непреки данъци, са посочени в член 99 от Договора, който налага на Комисията задължението да търси средства да хармонизира, в интерес на общия пазар, националното законодателство в тази област, във връзка с член 100, който се отнася до сближаването на законодателствата.

51. Съветът е приел, въз основа на посочените по-горе членове, Директива 72/464, предмет на четвъртия въпрос, именно защото е считал, че е в интерес на общия пазар да се хармонизират правилата за данъчно облагане на потреблението на обработени тютюни, с цел постепенното премахване от националните режими на факторите, които могат да попречат на свободното движение и да нарушат условията на конкуренция.

52. Ако една максимална цена, приложима без разлика по отношение на националните и на вносните продукти, не представлява сама по себе си мярка с равностоен на количествено ограничение ефект, тя може все пак да покаже такъв ефект, когато е фиксирана на такова ниво, че продажбата на вносните продукти става или невъзможна, или по-трудна от тази на националните продукти.

53. Вместо това, един режим на цените, свободно избран от производителя или, според случая, от вносителя, е станал, по силата на една национална законодателна мярка, режим на цени, наложени на потребителя, и който не прави никакво разграничение между националните продукти и вносните продукти, при нормални обстоятелства има изключително вътрешни последици.

54. Все пак не може да се изключи, че в някои случаи един такъв режим може евентуално да има въздействие върху търговския обмен в Общността.

55. Както това беше вече посочено, вносът и износът на обработени тютюни са подложени на пречки, присъщи на различните методи за данъчен контрол, използвани от държавите-членки, именно за да гарантират събирането на данъците, с които са обложени тези изделия.

56. Съответно, за да се прецени дали дадена правна уредба на една държава-членка, която за продажбата на потребителите на обработени тютюни налага фиксирана цена, която е свободно избраната от производителя или от вносителя цена, представлява евентуално мярка с равностоен на количествено ограничение ефект, на националния съдия се полага да установи, като вземе предвид пречките от фискален характер, засягащи сектора на съответните продукти, дали един такъв режим на наложени цени е сам по себе си способен да попречи пряко или непряко, в настоящия или в един по-късен момент, на вноса между държави-членки.

По четвъртия въпрос

57. Този въпрос цели да се разбере, на първо място, дали разпоредбите на член 5 от Директива 72/464 на Съвета са директно приложими, така че частните лица да могат да се позовават на тях пред националните юрисдикции и, на второ място, дали е забранено на държавите-членки да въвеждат или да оставят в сила законодателна мярка, която, за продажбата на потребителите на вносни или произведени в страната обработени тютюни, налага продажна цена, изписана върху бандерола, така че нито максимумът да може да бъде надвишен, нито артикулят да бъде продаван на една по-ниска цена.

58. Трябва да се изследва първо втората част на този въпрос, като се има предвид, че ако той трябва да получи отрицателен отговор, не е необходимо да се отговаря на първата част.

59. Директива 72/464 на Съвета, която както Директивите от 11 април 1967 г. относно хармонизирането на данъците върху оборота (ОВ L 71, стр. 1301 и 1303), се основава на членове 99 и 100 от Договора, въвежда основни правила за един първи етап от хармонизирането на акцизите върху произведения тютюн.

60. В преамбюла на директивата Съветът въвежда първо като принцип, че осъществяването на един икономически съюз, с една нормално действаща конкуренция и с характеристиките на вътрешен пазар, предполага, когато става въпрос за обработените тютюни, облагането с данъци вътре в държавите-членки, върху потреблението на продуктите от този сектор, да не нарушава условията на конкуренция и да не бъде пречка за тяхното свободно движение в Общността.

61. Директивата прогласява в своя член 1 принципа за хармонизиране на структурите на акцизите върху обработените тютюни на няколко етапа, и в своя член 4, една система на акцизите, която включва един пропорционален елемент и един специфичен елемент.

62. По смисъла на член 5, параграф 1 от Директивата:

„Производителите и вносителите определят свободно максималните цени за продажба на дребно на всеки техен продукт. Тази разпоредба обаче не може да възпрепятства

прилагането на националните законодателства относно контрола на нивото на цените или спазването на задължителните цени”.

63. Като взе предвид, че Съветът, като счита че императивите на конкуренцията предполагат един режим на свободно образуване на цените за всички групи обработени тютюни, е предвидил в член 5, параграф 1 от Директивата, че производителите и вносителите определят свободно максималните цени за продажба на дребно на всеки един от техните продукти.

64. Разгледано в своя контекст, второто изречение на член 5, параграф 1 не би могло да се тълкува, че цели да забрани на държавите-членки да въвеждат или да оставят в сила една законодателна мярка, която налага, за продажбата на потребителите на вносни или произведени в страната обработени тютюни, една продажна цена, а именно цената, изписана върху бандерола, при условие че тази цена все пак е била определена свободно от производителя или вносителя.

65. Като взе предвид, че с оглед на отговора, даден на втората част на четвъртия въпрос, не следва да се отговаря на първата част от него.

По съдебните разноски

66. Като взе предвид, че разноските, направени от правителството на Кралство Белгия, правителството на Великото херцогство Люксембург, правителството на Кралство Нидерландия, правителството на Италианската република, Съветът на Европейските общности и Комисията на Европейските общности, които са представили становища пред Съда, не могат да бъдат възстановявани.

67. С оглед на обстоятелството, че за страните по главното производство настоящото дело представлява отклонение от обичайния ход на производството пред препращащата юрисдикция, последната следва да се произнесе по съдебните разноски.

По изложените съображения Съдът реши:

като се произнася по въпросите, поставени от Hof van Cassatie на Белгия с Решение от 7 януари 1977 г.:

1) Член 86 от Договора за ЕИО забранява злоупотребата при използване от едно или повече предприятия на доминиращо положение, дори ако една такава злоупотреба е улеснена от национална законодателна разпоредба.

2) За да бъде преценена съвместимостта с член 86, във връзка с член 3, буква е) и член 5, алинея 2 от Договора, на въвеждането или оставянето в сила на една национална мярка, която налага, при продажбата на обработени тютюни на потребителите, спазването на фиксираните от производителя или от вносителя цени, следва да се определи, с оглед на пречките пред обмена, които могат да произтичат от естеството на фискалния режим, на който са подложени дадени продукти, дали освен при злоупотреба при използване на доминиращо положение, която един такъв режим евентуално би могъл да улеснява, той освен това е в състояние да засегне търговията между държавите-членки.

3) Правна уредба на държава-членка, която налага за продажбата на потребителите на обработени тютюни, както вносни, така и произведени в страната, фиксирана цена, която е цената, свободно избрана от производителя или от вносителя, представлява мярка с равностоеен на количествено ограничение ефект при вноса, само ако с оглед на пречките, присъщи на различните методи за фискален контрол, използвани от държавите-членки, например за да гарантират събирането на данъците, с които са обложени тези изделия, един такъв режим на наложени цени е в състояние да засегне пряко или непряко, в настоящия или в един по-късен момент, вноса между държавите-членки.

4) Член 5 от Директива 72/464 на Съвета от 19 декември 1972 г. относно данъците, с изключение на данъка върху оборота, с които се облага потреблението на обработени тютюни, не цели да забрани на държавите-членки да въвеждат или да оставят в сила законодателна мярка, която налага за продажбата на потребителите на вносни или произведени в страната обработени тютюни, продажна цена, а именно цената, изписана върху бандерола, при условие че тази цена е била свободно определена от производителя или от вносителя.

Подписи